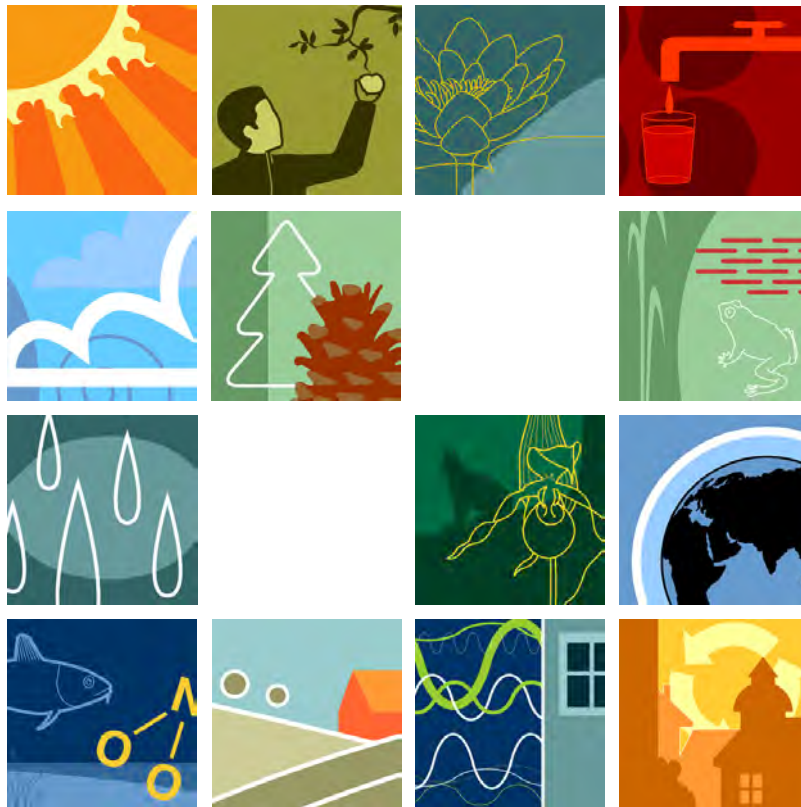


ÅTGÄRDSPROGRAM

för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020

HÄLSA I MILJÖARBETET
DET HÅLLBARA LANDSKAPET
KLIMAT OCH ENERGI



beslutat av Länsstyrelsen 2014-03-06



LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

ÅTGÄRDSPROGRAM för
miljömålen i Kronobergs län 2014-2020

ÅTGÄRDSPROGRAM för miljömålen i Kronobergs län 2014-2020

April 2014
ISSN 1103-8209
Meddelande nr 2014:04

Länsstyrelsen i Kronobergs län
351 86 VÄXJÖ
Telefon 010 223 70 00
e-post: miljomal.kronoberg@lansstyrelsen.se

Rapporten kan laddas ner från Länsstyrelsens webbplats
www.lansstyrelsen.se/kronoberg under Publikationer/Miljömål

Kontaktpersoner: Ida Andreasson, Per-Anders Persson

Miljömålsillustrationer: Tobias Flygar

Bilder

Sidan 15, Vattentäkter, foto Länsstyrelsen

Sidan 16, Giftskåp, foto Malin Bendz-Hellgren/Grustäkt, foto Länsstyrelsen

Sidan 18, Kv. Sjalakoret 4, Växjö, Foto Länsstyrelsen/Älmhult, foto Gunnel Henriksson

Sidan 21, Sumpskog vid Toftaån, foto Einar Johansson

Sidan 22, Vädssandbi, foto Jonas Hedin/Betande kor, foto Länsstyrelsen

Sidan 24, Granskog, foto Christina Jonasson

Sidan 25, Utter, foto Hans Ring/Klocklång, foto Martin Unell

Sidan 27, Tågperong, foto Per-Anders Persson

Sidan 31, Laddstolpe, foto Per-Anders Persson/Sandviksverket, foto Per-Anders Persson

Sidan 32, Solkraftverk på skolan, foto Louise Ellman Kareld

Sidan 36, Godstransport på tåg, foto Per-Anders Persson

Sidan 37, Bil på väg, foto Christina Jonasson

Sidan 38, Cykelparkeringar i Växjö, foto Per-Anders Persson

Innehållsförteckning	
FÖRORD	7
BAKGRUND	8
ÅTGÄRDSPROGRAM	9
TEMA: Hälsa i miljöarbetet	14
TEMA: Det hållbara landskapet	19
TEMA: Klimat och energi	26

FÖRORD

Åtgärder för ett grönare Kronoberg

Grunden för ett effektivt miljöarbete är de miljömål som vi gemensamt tagit fram. De visar den kvalitet vår miljö behöver, för att säkerställa att kommande generationer har lika goda eller bättre förutsättningar att fylla sina behov som vi som lever nu.

Något som är lika viktigt är att vidta åtgärder för att nå upp till de miljömål vi gemensamt tagit fram. Mycket bra miljöarbete pågår i länet, vilket också har gett effekter på flera håll. Sammantaget visar dock de bedömningar som görs varje år, att även om arbetet går framåt, kommer det att krävas stora insatser för att nå våra miljömål till 2020.

Det är av denna anledning som Länsstyrelsen har tagit fram detta åtgärdsprogram. I detta dokument lyfts ett urval av åtgärder som tillsammans bidrar till ett grönare Kronoberg. Det är både stora och små åtgärder, men vi är många som delar ansvaret för att genomföra dem. Vi bidrar alla på olika sätt till negativ miljöpåverkan och har därför ett ansvar för att vidta åtgärder.

Om vi ska nå miljömålen krävs engagemang på alla nivåer. Flera av er har visat stort engagemang under arbetets gång och bidragit till de åtgärder som föreslås i detta program. Vår förhoppning är att Åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län ska stödja och stimulera näringsliv, kommuner, myndigheter, organisationer och föreningar att utveckla arbetet för en bättre miljö i länet.

Stort tack till alla som redan deltar, och vill fortsätta resan mot ett grönare Kronoberg!

Kristina Alsér, landshövding i Kronobergs län



Läsanvisning

Dokument inleds med en bakgrundsbeskrivning samt förklaring av syfte och metodik bakom åtgärdsprogrammet.

Därefter följer tre avsnitt inom respektive tema, Hälsa i miljöarbetet, Det hållbara landskapet samt Klimat och energi. Varje temaområde inleds med en text som kortfattat beskriver förutsättningarna i länet, och de främsta utmaningarna som identifierats som hinder för att nå miljömålen. Mer utförliga texter finns att läsa på miljömålsportalen, www.miljomal.se. Åtgärder redovisas i tabellform sist i avsnittet för varje tema.

Förklaring av begrepp

Insatsområde	Inom respektive tema beskrivs ett antal insatsområden. Syftet är att gruppera åtgärderna så att de blir lättare att särskilja deras olika inriktning och karaktär.
Huvudaktör	Aktör/er som bär huvudansvaret för att en åtgärd initieras och genomförs.
Medaktör	Aktör/er som bör medverka till genomförandet av en åtgärd på olika sätt.

Förklaring av miljömålssymbolerna

	Begränsad klimatpåverkan		Grundvatten av god kvalitet
	God bebyggd miljö		Levande sjöar och vattendrag
	Frisk luft		Ingen övergödning
	Giffri miljö		Myllrande våtmarker
	Skyddande ozonskikt		Levande skogar
	Säker strålmiljö		Ett rikt odlingslandskap
	Bara naturlig försurning		Ett rikt växt- och djurliv

BAKGRUND

Målsättningen för Sveriges miljöpolitik är att vi ska kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta övergripande mål är det så kallade generationsmålet. Grunden för miljöarbetet är våra miljö kvalitetsmål som beslutades av riksdagen år 1999.

MILJÖMÅLSTRUKTUREN

Riksdagen har antagit 16 miljö kvalitetsmål och ett övergripande generationsmål. Miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö-, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt. Målen ska nås inom en generation, det vill säga till 2020 (Begränsad klimatpåverkan till 2050).

Miljö kvalitetsmålen syftar till att:

- främja människors hälsa
- värna den biologiska mångfalden och naturmiljön
- ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga
- trygga en god hushållning med naturresurserna

Länsstyrelsen har fastställt Regionala miljömål för perioden 2013-2020. För Kronobergs län finns där med 45 regionala mål som har beslutats för att komplettera Generationsmålet, Miljö kvalitetsmålen och Etappmålen. Samtliga aktuella mål finns samlade i dokumentet Regionala mål i Kronobergs län 2013-2020. Dokumentet finns på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/kronoberg.

Uppföljning av miljömålsarbetet

Länsstyrelsen ansvarar för samordning och uppföljning av miljömålen på regional nivå. Skogsstyrelsen ansvarar för miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Sammantaget visar de bedömningar som görs varje år att även om arbetet går framåt krävs det kraftfulla insatser om vi ska kunna nå miljö kvalitetsmålen till år 2020. Den senaste årliga bedömningen av den regionala situationen finns att läsa på miljö målportalen, www.miljomal.se



ÅTGÄRDSPROGRAM

Miljöarbetet pågår ständigt i många verksamheter med sikte på miljömålen. Sammantaget visar de bedömningar som görs varje år att även om arbetet går framåt krävs det kraftfulla insatser om vi ska kunna nå miljökvalitetsmålen till år 2020. Takten i åtgärdsarbetet måste helt enkelt öka.

För att skynda på arbetet har regering och riksdag beslutat att länsstyrelserna ska arbeta mer aktivt för att nå målen på regional och lokal nivå. Ett sätt att göra detta är att ta fram åtgärdsprogram för varje län i bred samverkan med berörda aktörer.

SYFTE

Det övergripande syftet med åtgärdsprogrammet är att bidra till att uppnå berörda miljömål till 2020. Ambitionen är att åtgärdsprogrammet ska vara ett användbart verktyg på både regional och lokal nivå. Åtgärdsprogrammet ska

- utgöra en prioritering av åtgärder med stor miljönytta och tydliggöra vilka åtgärder som behöver vidtas,
- vara till hjälp vid planering av olika slag och eller prioritering av verksamheter,
- vara ett stöd vid ansökningar av projektmedel,
- stimulera till ökad samverkan mellan olika myndigheter, kommuner, näringsliv och organisationer.

MÅLGRUPPER

Följande aktörer är målgrupper för detta åtgärdsprogram:

- Kommuner: politiker och tjänstemän.
- Företag: miljösamordnare och chefer.
- Övriga berörda organisationer och föreningar.

Detta utesluter inte att åtgärderna i andra hand når andra grupper i samhället, men detta förslag till åtgärdsprogram riktar sig inte i förstahand t.ex. till allmänheten.

Det är dock viktigt att komma ihåg att inte enbart förslag på åtgärder i detta dokument leder till att vi når miljömålen. Åtgärdsprogrammet ska snarare betraktas som steg på vägen som kompletterar pågående miljöarbetet inom såväl privata som offentliga sektorn samt hos privatpersoner, organisationer och föreningar.

STRUKTUR

Åtgärdsprogrammet är indelat i tre temaområden (se figur), som tillsammans täcker in de miljömål som berör länet.

ÅTGÄRDSARBETET DELAS IN I TEMAN

- åtgärdsprogram tas fram inom följande områden:



Figur 1. Illustration över hur åtgärdsarbetet är indelat i teman.

KOPPLING TILL PÅGÅENDE ARBETE, ANDRA ÅTGÄRDS-PROGRAM, STRATEGIER OCH STYRDOKUMENT

Här ges exempel på pågående arbete som utgör viktiga förutsättningar för genomförandet av föreslagna åtgärder och ökad miljömålsuppfyllelse:

- Samhällsplanering

Fysisk samhällsplanering är en viktig del för den hållbara utvecklingen. Planläggning av mark, vatten och bebyggelse regleras enligt Plan- och bygglagen (PBL). Kommunerna upprättar planer och ger bygglov. Länsstyrelsens roll är att ta fram planeringsunderlag, ge råd och vägledning och granska kommunernas planer.

- Tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter

Tillsynen innebär både att ställa krav och ge information och rådgivning, vilket bidrar till att verksamheters miljöpåverkan minskar. Detta område omfattar bland annat tillståndsprövning, tillsynsvägledning, vattenverksamhet och efterbehandling av förorenad områden. Länsstyrelsen och kommunerna bedriver myndighetsutövning på miljöområdet.

- Skydd av naturmiljöer

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunerna skyddar, förvaltar och följer tillståndet i länets natur. Exempel inom detta arbete är samråd vid ingrepp som påverkar naturmiljön, strandskyddsdispenser prövas, åtgärdsprogram för hotade arter tas fram och genomdrivs. Länsstyrelsen är del i ett Life-projekt, Life to ad(d)mire, vars syfte är att återställa hydrologin på fem myrar i länet genom igenläggning av diken och röjning av igenväxningsvegetation.

- Skydd av kulturmiljöer

Länsstyrelsen i samverkan med kommuner, intresseföreningar m.fl. arbetar för att öka kunskapen och förståelsen för kulturmiljön. Länsstyrelsen arbetar också med kartläggning av kulturmiljöer och skydd och utveckling av dessa. Genom de ekonomiska bidrag som Länsstyrelsen har att fördela vårdas och tillgängliggörs kulturhistorisk värdefulla miljöer.

- Restaurering av sjöar och vattendrag

Många av länets vattendrag är påverkade av rensning, vandringshinder och reglering. Restaurering kan ske genom omprövning av vattendomar med otillräcklig miljöhänsyn, fysiska restaureringsåtgärder i skadade sjöar och vattendrag, och genom tillsyn från myndigheterna.

- Landsbygdsutveckling

Att bevara och utveckla ett attraktivt landskap och en levande landsbygd kan bidra till miljömålsuppfyllelse. Länsstyrelsens arbete med att utveckla landsbygden går bland annat ut på att stödja olika aktörers idéer och engagemang så att det blir lättare att driva företag, finna sysselsättning och få en attraktiv livsmiljö.

- Regional transportplanering

Regionförbundet södra Småland ansvarar för framtagningen av länets transportplan 2010-2021.

- Regional utvecklingsplanering (RUS)

Ett regionalt utvecklingsprogram finns i länet (RUP), framtagen av Regionförbundet Södra Småland. Den innehåller bland annat en skrivning om att anpassa samhällsplaneringen till regionens uppsatta klimat- och miljömål. För närvarande pågår en revidering som ska resultera i en ny regional utvecklings-strategi, RUS.

- Klimatkommission Kronoberg

Klimatkommission Kronoberg verkar för att engagera näringsliv och invånare i hela regionen till aktiva handlingar som bidrar till att göra oss till Europas grönaste region. Den övergripande målsättningen är att bli ett fossilbränslefritt samhälle, och Europas grönaste region.

- Kommunal klimat- och energirådgivning

Kommunala klimat- och energirådgivare utgör nyckelpersoner för att föra ut information och kunskap till medborgare om klimat- och energieffektiva lösningar, både när det gäller investeringar i t.ex. värmeanläggningar och driften av dessa. Genom ökad energirådgivning läggs grunden för genomslag av flertalet av de åtgärder som föreslås i strategin.

- Styrdokument

Exempel på styrdokument som innehåller åtgärder som stärker genomförandet av åtgärdsprogrammet:

- Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper
- Åtgärdsprogram inom vattenförvaltningen
- Landsbygdsprogrammet
- Kulturmiljöprogram
- Skogsstrategin
- Regional landskapsstrategi för Östra Småland
- Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden
- Värna-Vårda-Visa
- Länstransportplanen
- Trafikförsörjningsprogrammet
- RUS (f.d. RUP under revidering)
- Biogas i sydost-potentialstudie
- Mat och Klimat i Kronobergs län
- Handlingsplan för bioenergi
- Regional strategi och handlingsplan för biogas till fordon i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län

I de fall det ansetts vara nödvändigt har åtgärder från dessa dokument lyfts in i åtgärdsprogrammet, för att tydliggöra att detta är prioriterade åtgärder.

FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDSPROGRAM

Länsstyrelsens roll i framtagandet av åtgärdsprogrammet har varit att fungera som samordnare för arbetet. Åtgärder som presenteras här är ett resultat av deltagarnas förslag, där Länsstyrelsens har varit en av flera deltagare och på så vis påverkat arbetet. Processen beskrivs kortfattat nedan, se även Länsstyrelsens hemsida.

2011 inledde Länsstyrelsen arbetet med att ta fram åtgärdsprogram för miljömålen i Kronobergs län. Arbetet delades i tre teman: Det hållbara landskapet, Hälsa i miljöarbetet samt Klimat och energi. För att få den breda samverkan som uppdraget kräver kontaktades berörda aktörer i ett tidigt skede och bjöds in till tre strategiska samtal under 2011, 2012 resp. 2013 (ett för varje tema). Därefter har ytterligare dialog och förankring skett inom befintliga möten och forum för att prioritera och vidareutveckla åtgärdsförslagen.

GENOMFÖRANDE AV ÅTGÄRDER - AVSIKTSFÖRKLARINGAR

Detta är länets och inte Länsstyrelsens åtgärdsprogram. Ett framgångsrikt miljöarbete bygger i allt väsentligt på att alla aktörer utifrån sina förutsättningar tar ansvar för att genomföra de åtgärder som behövs.

För att få förankring och även för att ge åtgärder tyngd kommer regionala aktörer, efter det att åtgärdsprogrammet fastställts, erbjudas att teckna frivilliga avsiktsförklaringar.

Frivilliga avsiktsförklaringar har under namnet Klimatavtal används med god framgång för genomförande av länets klimat- och energistrategi och denna modell kommer nu att vidgas till att omfatta hela miljömålsarbetet, se Länsstyrelsens hemsida för mer information.

FINANSIERING AV ÅTGÄRDER

Förslagen till åtgärder i detta program är i flera fall delar av pågående arbete och uppdrag. Prioriteringar i den ordinarie verksamheten möjliggör genomförande. För vissa av åtgärder finns riktade statliga stöd, projektmedel eller bidrag att söka.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDSPROGRAMMET

Länsstyrelsen kommer att följa upp åtgärder i strategin, och om det behövs revidera programmet. Länsstyrelsens Miljömålsfunktion samordnar uppföljningen.

TEMA: Hälsa i miljöarbetet



Detta temaområde innehåller åtgärder som syftar till att miljöns påverkan på människors hälsa inte ska vara negativ. I princip har alla miljö kvalitetsmålen betydelse för hälsan, men de miljö kvalitetsmål som i första hand har direkt påverkan är Frisk luft, Giftfri miljö, Säker strålmiljö, Grundvatten av god kvalitet och God bebyggd miljö.



Viss överlappning finns med några av miljömålen som ingår i Det hållbara landskapet såsom Bara naturlig försurning och Levande sjöar och vattendrag och med Begränsad klimatpåverkan.



Giftfri miljö och minskad kemikalieanvändning

Användningen av kemikalier i samhället är starkt förknippad med vår livsstil. Många varor som används i vardagen är framställda med hjälp av kemikalier. Människor utsätts för exponering av kemiska ämnen i en mycket större skala än någonsin tidigare. Exponeringen sker bland annat via livsmedel, kosmetika, kläder, inredning, byggmaterial och leksaker. Flera av dessa varor innehåller ämnen som till slut hamnar i sjöar och vattendrag via avloppen. Var och en för sig av dessa varor har inte en stor miljöpåverkan men tillsammans innebär de en betydande påverkan och kan innebära en skaderisk på både människor och miljön. Mycket av de ”kemiska föroreningar” som sprids i miljön måste kontrolleras bättre. Detta är dock något som man till stor del måste arbeta med nationellt och internationellt. Även den regionala och lokala nivå kan bidra i arbetet med att motverka spridning av kemikalier och andra föroreningar, såväl genom egenkontroll som genom tillsyn. Arbetet med förorenade områden är en viktig uppgift för att uppnå en giftfri miljö. Arbetet med att undersöka och åtgärda förorenade markområden har tagit fart i länet de senaste åren, men det behövs fler åtgärder som minskar miljö- och hälsoeffekterna av vårt samhälles kemikalieanvändning



Hållbar samhällsplanering

Bebyggelsen i Kronobergs län karaktäriseras av ett nätverk av små och medelstora tätorter och en hög andel glesbygdsboende. I den aktiva samhällsplaneringen och vid nybyggnation finns god möjlighet att få en hållbar utveckling. För att få till stånd en god bebyggd miljö i vissa befintliga områden krävs dock omfattande insatser och betydande styrmedel. Två av åtta kommuner i länet anger i Miljömålsenkäten 2012 att de varken har tillgång till antikvarisk kompetens eller kompetens för att ”beakta grönska och vattenstrukturen i planeringen”. Ytterligare en kommun anger att de inte har tillgång till antikvarisk kompetens. Att ha tillgång till ovanstående främjar arbetet med att skapa en hållbar samhällsstruktur och en hållbar bebyggelseutformning.

Länet har god tillgång till grundvatten av god kvalitet. Undantag finns i några områden där grundvatten har förorenats av exempelvis jordbruk, förorenade områden och försurning. Ett sätt att skydda grundvatten är att inrätta vattenskyddsområden, med restriktioner av markanvändningen, för grundvattentäkter. Ungefär 30 procent av vattentäkterna i länet saknar vattenskyddsområden. Skyddsområden för dessa vattentäkter behöver därför fastställas i länet.

För att se till naturresurser används på ett hållbart sätt och för att förebygga konflikter mellan materialförsörjning och andra intressen i kommunen finns behov av att upprätta en resurshushållningsplan.

Resultaten av kommunernas avloppsinventeringar visar att beroende på område är 60-90 procent av enskilda avloppen undermåliga, vilket innebär att det kommer att ta lång tid innan de är åtgärdade. Några av kommunerna har påbörjat arbetet med en långsiktig VA-planering, vilket kommer att ge underlag för var det är mest kostnadseffektivt att sätta in åtgärder för att förbättra vatten och avloppshantering i kommunerna.

Att vi står inför omfattande klimatförändringar är ett faktum. Stigande hav och fler perioder med kraftig nederbörd är något som vi måste räkna med och ta ställning till i samhällsplaneringen. Vi måste planera vårt samhälle efter rådande, men framför allt för kommande klimat.

Samhällsplaneringen måste ta hänsyn till kommande klimat-förändringar t.ex. kraftiga skyfall och värmeböljor.

Boende och verksamhet

Höga halter av partiklar i luften vi andas orsakar hjärt-/kärlsjukdomar och sjukdomar i luftvägarna. I områden med hög trafik, intensiv vedeldning och gamla vedpannor kan det bli höga halter av partiklar i luften. Frånsett luftföroreningar från långväga transporter är trafik, dubbdäcksanvändning och vedeldning viktiga för lokal luftkvalitet. Ytterligare åtgärder för att begränsa partikelhalterna måste genomföras.

Radon i inomhusmiljöer är ett annat hälsoproblem. För att veta om riktvärdet enligt Socialstyrelsen överskrids behöver radonmätningarna fortsätta i skolor och förskolor och åtgärder genomförs där riktvärdet överskrids. Intresset för att mäta radon har bedöms som lågt bland enskilda fastighetsägare. I Kronobergs län har det gjorts mätningar i 15 % av småhusen någon gång, jämfört med i 26 % i hela landet.

Ytterligare informationsinsatser om radon behövs för att få till fler mätningar för att få en bättre inomhusmiljö

I tabellen på nästa sida redovisas åtgärder som aktörer kan genomföra 2014-2020.



Tabell 1. Åtgärder inom tema Hälsa i miljöarbetet

Nr	Åtgärd (rubrik och beskrivning)	Förslag på aktör (huvudaktör)
Giftfri miljö och minskad kemikalieanvändning		
1	Minska användning av farliga kemikalier i verksamhet Alla som använder kemikalier yrkesmässigt upprättar kemikalielistor och arbetar med att byta ut till så harmlösa kemikalier som möjligt.	Näringslivet Kommuner Landstinget Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Länsstyrelsen
2	Minska användning av farliga kemikalier i hushållen Framförallt genom informationsinsatser som inriktas på vardagsvaror med stor spridning i samhället och varor med potentiell exponering av känsliga grupper, t.ex. barn och ungdomar.	Kommuner Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Naturskydds-föreningen
3	Öka inköp av ekologiska livsmedel Ekologiska livsmedel och klimatsmart mat efterfrågas och köps in i större omfattning av offentlig sektor. En ökad efterfrågan stimulerar ekologisk produktion. Kommuner och landsting kan styra mycket vid upphandling. Insatser inom den privata sektorn är lika nödvändiga och strategiskt viktiga.	Kommuner Landstinget Näringslivet Miljöresurs Linné Region Kronoberg
4	Minska läkemedlens miljöpåverkan Minska läkemedlens miljöpåverkan bl.a. inom områdena förskrivning, användning, hantering och kassering. Viktigt att läkemedel hanteras så att miljöbelastningen minimeras. Förhindra att läkemedelsrester hamnar i reningsverkens slam och i vattendragen.	Landstinget
5	Öka antal företag med ett systematiskt miljöarbete Inför systematiskt miljöledningssystem, t.ex. miljödiplomering eller ISO-certifiering. Miljöarbetet hos företag är centralt för att nå miljökvalitetsmålen. Många företag driver i dag ett strukturerat miljöarbete som har stor betydelse för miljön. Miljömålen inarbetas ofta i företagets miljöledningssystem genom att betydande direkta och indirekta miljöaspekter identifieras eller när företagen sätter egna miljömål.	Näringslivet Länsstyrelsen Kommunerna



Hållbar samhällsplanering		
6	<p>Stärk skyddet av kommunala dricksvattentäkter</p> <p>Vattenskyddsområden, enligt Miljöbalken, syftar till att långsiktigt skydda dricksvattenkvaliteten i de vattentillgångar som behövs i samhället för nuvarande eller framtida vattenförsörjning. Flera av länets vattenskyddsområden behöver uppdatera föreskrifterna. 30 % saknar skydd idag, dvs. har inga föreskrifter.</p> <p><i>Koppling till åtgärd nr 34 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.</i></p>	<p>Kommuner</p> <p>Länsstyrelsen Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge</p>
7	<p>Upprätta resurshushållningsplan</p> <p>Med resurshushållningsplan avses här en plan för materialförsörjning, som behandlar bland annat brytning och användandet av sand, grus och bergkross för anläggnings- och byggnadsindustrins behov. I första hand en uppgift för kommunerna tillsammans med Länsstyrelsen. En målsättning är att ta fram ett planeringsunderlag som ska bidra till att naturresurser används på ett hållbart sätt samt förebygga konflikter mellan materialförsörjning och andra intressen i kommunerna/länet.</p>	<p>Kommuner</p> <p>Länsstyrelsen</p>
8	<p>Minska partikelhalterna vid gaturengöring</p> <p>Tidig och upprepad rengöring av gator. PM10-certifierade städmaskiner används vid gatuhållningen i de större tätorterna, dvs. partikelutsatta områden.</p>	<p>Kommuner</p>
9	<p>Information om luftkvalitén i länet</p> <p>Redogöra för de mätningar och beräkningar som görs i länet för att kontrollera luftkvaliteten. Riktad till allmänheten, företag och kommuner.</p>	<p>Luftvårdsförbundet Kommuner Länsstyrelsen</p>
10	<p>Öka den antikvariska kompetensen på kommunal nivå</p> <p>Tillgodose behovet av kommunantikvarisk kompetens. Enligt God byggd miljö-enkäten har ingen kommun egen kompetens. I viss utsträckning anlitar kommunerna läns museet.</p>	<p>Kommuner</p>
11	<p>Framtagande av vatten- och avloppsplaner</p> <p>Långsiktig planering för hela kommunens hantering av dricksvatten, spillvatten och dagvatten.</p> <p><i>Koppling till åtgärd nr 37, vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.</i></p>	<p>Kommuner</p> <p>Länsstyrelsen Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge</p>
12	<p>Hänsyn till klimatförändringar i samhällsplaneringen</p> <p>Arbetet med att identifiera områden utsatta för klimatförändringar i form av översämning, ras- och skred, torka m.m. intensifieras och planeringsunderlag för klimatanpassning tas fram. Klimatförändringarna beaktas i kommunal översiktsplanering. Översiktsplanen ska ange förutsättningar för eventuella skydd och andra åtgärder som behövs på kort och lång sikt.</p>	<p>Länsstyrelsen Kommuner</p>
13	<p>Framtagande av avfallsplaner</p> <p>Avfallsplanen utgör ett strategiskt viktigt dokument ur miljö- och resurssynpunkt. Att minska mängderna avfall från våra hushåll och verksamheter samt att möjliggöra för att öka återanvändandet inom länet.</p>	<p>Kommuner</p>





Boende och verksamhet		
14	<p>Minskad användning av dubbdäck Minskad användning av dubbdäck inom tätbebyggda områden. Insatser genomförs framförallt i tätorter t.ex. via informationskampanjer</p>	<p>Trafikverket Kommuner Luftvårdsförbundet</p>
15	<p>Öka antal bostäder som utför radonmätningar Åtgärden kan t.ex. genomföras genom gemensamma informationskampanjer, framtagning av information om radon som är lättläst, pedagogisk och kopplad till hälsoeffekter, att kommunerna hjälper till att tillhandahålla mätutrustning och att radonområden pekas ut i kommunernas översiktplaner.</p>	<p>Kommuner Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Länsstyrelsen</p>
16	<p>Kartlägga radonhalter i skolor och förskolor Om mätningar saknas, ska kompletterande mätningar genomföras, i syfte att skydda barn mot hälsofarlig exponering.</p>	<p>Kommuner Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Länsstyrelsen</p>
17	<p>Tillgång till skugga på skol- och förskolegårdar Förebyggande åtgärd för att minska antalet fall av hudcancer, och därmed uppnå miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö.</p>	<p>Kommuner</p>
18	<p>Öka andelen miljögodkända vedpannor Småskalig vedeldning kan vara en stor källa till luftföroreningar. Det är viktigt att fler byter ut gamla vedpannor till moderna vedpannor som eldas mot ackumulatortank</p>	<p>Kommuner Länsstyrelsen</p>



TEMA: Det hållbara landskapet

Det hållbara landskapet syftar till en ökad hänsyn till biologisk mångfald och kulturmiljö och för god hushållning med mark och vatten.

Ett stort antal miljökvalitetsmål och regionala mål ryms inom detta begrepp, t.ex. Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Ingen övergödning, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt Växt- och djurliv men åtgärderna inom detta tema bidrar även till Bara Naturlig försurning och Grundvatten av god kvalitet.

Biologisk mångfald

Den globala utarmningen av arter är ett av vår tids största miljöproblem. Under de senaste 20 åren har det försvunnit ca 3000 arter per år. Trenden här i vårt län är densamma. Det finns inget som talar för att antalet rödlistade och hotade arter i länet minskar.

En förutsättning för att vi skall kunna bevara en biologisk mångfald på sikt är att hänsyn tas i hela vårt landskap. För att klara akuta hot mot den biologiska mångfalden prioriteras insatser till områden med särskilda naturvärden, t.ex. förekomst av hotade arter eller ovanliga och rika naturtyper. Arbetet med bevarande och skydd av biologisk mångfald måste ses ur ett landskapsperspektiv. Detta innebär att de befintliga skyddsområdena naturreservat, naturvårdsavtal, biotopskydd med flera måste kompletteras med riktad rådgivning till markägare för att förstärka de biologiska kvaliteterna i vardagslandskapet.

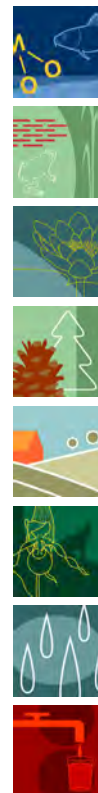
För att bevara och hållbart nyttja den biologiska mångfalden görs redan idag en mängd insatser. Värdefull natur skyddas genom Natura 2000-nätverket, våra nationalparker och naturreservat. Känsliga arter kan även fridlysas. Åtgärdsprogrammen för att bevara våra mest hotade arter är en annan viktig del likaså framtagning av en landskapsstrategi.

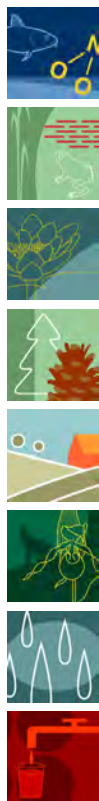
Olika myndigheter måste samverka mer för att gynna rätt sak på rätt plats. Detta kan ske genom återkommande träffar där fältbesök måste få en given plats.

Våtmarker

Många av länets våtmarker har dikats och sjöar har sänkts vilket påverkat dagens våtmarkers tillstånd negativt. Takten för skyddsarbetet av de mest värdefulla myrarna måste öka och fler våtmarker måste anläggas eller restaureras för att uppnå målet. Få nydikningar sker i länet, men befintliga diken orsakar återkommande problem med vattenkvalitet och översvämningar. Bristande hänsyn inom skogsbruket och vid dikesrensningar fortsätter att orsaka igenväxning i länets våtmarker och problem med körskador och brunifierat vatten som följd.

Det är viktigt att prioritera information och uppsökande verksamhet till markägare för att ta tillvara på det intresse som finns och att insatserna gör på rätt ställe i landskapet.





Odlingslandskapet

Odlingslandskapet har utvecklats genom människans påverkan under många hundra år. Härigenom har biotoper skapats som idag blivit oersättliga för många sällsynta växter och djur. Det varierade, småskaliga odlingslandskapet med naturbetesmarker och slätterängar finns idag endast kvar i länets skogsrika trakter.

Andelen certifierad ekologisk produktion ökar både vad gäller djur och areal vilket är positivt, dock från en låg nivå. Tyvärr är trenden i sin helhet för antalet betesdjur och antalet lantbruksföretag vikande vilket starkt påverkar hur stora arealer som sköts och därmed den biologiska mångfalden. En upphörd hävd medför en igenväxning som i stort blir negativ för hävdgynnade arter och landskapselement. Detsamma gäller för andelen skötta landskapselement, t.ex. stenmurar, odlingsrösen, alléer och gårdsgårdar.

För att vända den negativa utvecklingen måste markanvändningen förändras på ett sätt som tar större hänsyn till den biologiska mångfalden. Ansvaret måste tas både nationellt, regionalt och lokalt. Det gäller att ta hänsyn i vardagslandskapet. Där har skogsbruket och jordbruket ett stort ansvar.

Skogen

Skogarna i länet är grandominerade och saknar ofta för den biologiska mångfalden viktiga strukturer, t.ex. för lite död ved eller för ensartade bestånd. Skogsbruket bedrivs alltmer intensivt och konkurrensen om skogens olika värden ökar. Anläggning av ny skog och skötsel av denna sker med fortsatt inriktning mot granproduktion.

Ökat uttag av biobränsle medför negativ påverkan på mark och vatten. Kompensationsåtgärder utförs i otillräcklig omfattning, t.ex. behöver askåterföringen öka på de skogsytor där så kallade GROT-uttag (GRenar Och Toppar) sker.

Betydande arealer skog med höga naturvärden saknar långsiktigt skydd. Med nuvarande takt nås inte målen om skydd av 17 procent av skogen till år 2020, ett åtagande som Sverige förbundit sig till vid konferensen för biologisk mångfald i Nagoya 2010. Det finns även ett behov av naturvårdande skötsel för att naturvärden ska kunna bevaras och utvecklas.

Utförarna av skogliga åtgärder nås inte av den kunskap och information som krävs för att rätt miljöhänsyn ska tas. Skogsmaskinernas körningar fortsätter att orsaka skador och något tydligt förbättrat resultat i skogen kan ännu inte påvisas. Positivt är dock att en branschgemensam körskadepolicy antagits och medvetandet bland sektorns aktörer har ökat.

Sjöar och vattendrag

Kronobergs län är en av de mest försurningsdrabbade delarna av Sverige. Detta beror på ett tidigare stort nedfall av kväve och svavel, samt markförhållanden med begränsad förmåga att neutralisera surt nedfall. Kalkning kommer att behövas i många år framöver.

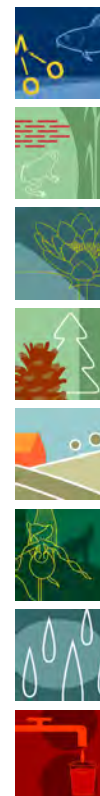
Näringsläckaget från marker är ett stort problem för våra sjöar och vattendrag. Informationsinsatser behövs inom jordbruket. Viktiga åtgärder för att minska påverkan

är den rådgivning som genomförs inom GREPPA-näringsen. En annan åtgärd för att minska det diffusa näringsläckaget är anläggandet av våtmarker.

I våra sjöar märks övergödning som algblooming, igenväxning och att artsammansättningen i vattnets flora och fauna förändras. Effekterna av övergödning på mark och vatten kommer att kvarstå länge. De största problemen med övergödning finns i områden kring Växjö, Alvesta och Åsnen. Påverkade vattendrag finns också på andra platser i länet.

Vandringshinder i form av dammar och felaktigt lagda vägtrummor hindrar fisk och botten djurs naturliga säsongsbundna vandringar i vattendragen. Förutsättningarna för fisk och andra arter kan förbättras genom att anpassa vattenregleringar och anlägga vandringsvägar.

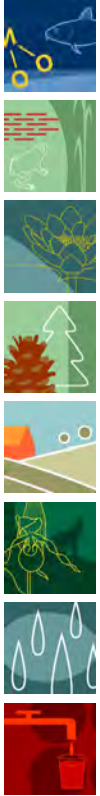
I tabellen nedan redovisas åtgärder som aktörer kan genomföra under åren 2014-2020 för att nå miljö kvalitetsmålen.



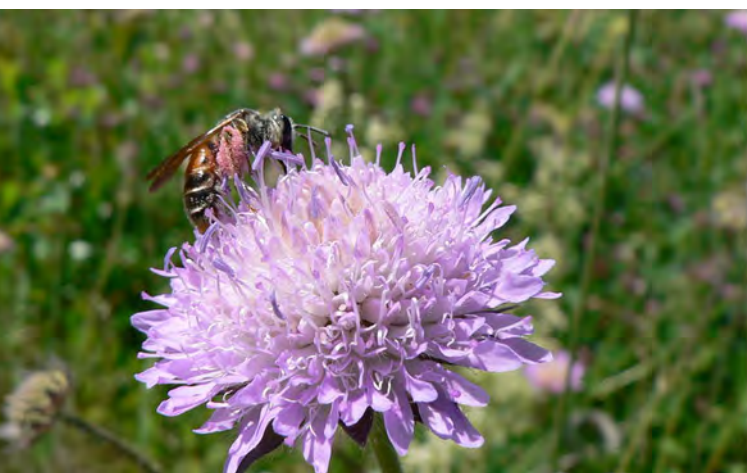
Tabell 2. Åtgärder inom tema Det hållbara landskapet

Nr	Åtgärd (rubrik och beskrivning)	Förslag på aktör (huvudaktör)
Övergripande informationsinsatser		
1	Sammanställa och informera om de medel som finns att söka för att nå miljömålen Information om de stödformer som finns tillgängliga.	Länsstyrelsen
2	Informationsinsatser om miljömålen till barn och ungdomar Syftet är att öka kunskapen och medvetenheten om miljöproblemen och hållbar utveckling. T.ex. via information om vatten från vattenråden, regionala dagar med olika teman, till skolor, rikta till lantbruksutbildningar m.m.	Länsstyrelsen Skogsstyrelsen Vattenråd Kommuner Naturskyddsföreningen Miljöresurs Linné
Våtmarker		
3	Stödgivning inom landsbygdsprogrammet för fortsatt anläggande och restaurering av våtmarker Arbeta med så korta handläggningstider som möjligt med de stödformer som är tillgängliga för våtmarker och som passar regionalt.	Länsstyrelsen

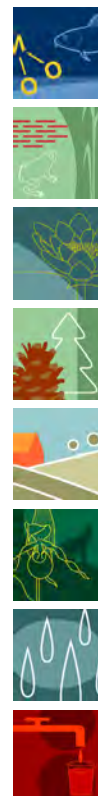


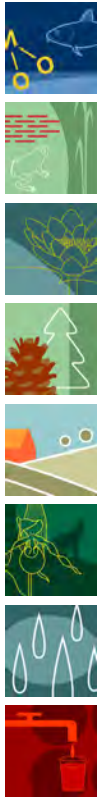


4	<p>Sprid goda exempel på våtmarkssatsningar via vattendragsvandringar och våtmarksvandringar</p> <p>Syfte att anordna träffar i samarbete med berörda aktörer för att inspirera så att nya våtmarker skapas och befintliga restaureras. Våtmarkernas biologiska mångfald bevaras genom skötsel. I detta arbete ska även kulturhistoriska värden uppmärksammas.</p>	<p>Länsstyrelsen Skogsstyrelsen Skogsbolag LRF Vattenråd</p>
5	<p>Information om skyddsdikning och rensning</p> <p>Utbildning och information om dikning till entreprenörer, till exempel s.k. Blått körkort eller SYN:s utbildning i Skyddsdikning/ dikesrensning. Samarbete sker vid behov med berörda aktörer, till exempel vattenråd eller kommuner. Åtgärden syftar till att stoppa felaktiga rensningar. Exempel på liknande system med certifiering finns för exempelvis avloppsentreprenörer.</p>	<p>Länsstyrelsen Skogsstyrelsen LRF</p>
6	<p>Färdigställ strategiskt underlag för våtmarker</p> <p>Ur ett landskapsperspektiv peka på var i vattendragen/landskapet våtmarker ger bäst effekt på biologisk mångfald, näringsupptag och översvämningsskydd samt informera om detta underlag.</p>	<p>Länsstyrelsen</p>
7	<p>Komplettering av sumpskogsinventeringen</p> <p>Sumpskogsinventeringen kompletteras genom att beskrivningar och naturvärdesklassningar av områdena görs.</p>	<p>Skogsstyrelsen Länsstyrelsen</p>
Odlingslandskapet		
8	<p>Öka kunskapen om biologisk mångfald hos kommunerna</p> <p>Information till kommunerna om hur de på bästa sätt hittar fakta och underlag för att ta hänsyn till biologisk mångfald i planeringsarbetet.</p>	<p>Länsstyrelsen</p>
9	<p>Information om vardagslandskapet</p> <p>Öka kunskap om mångfalden i vanliga landskapet. Grundläggande rådgivning till markägare om hur landskapets som finns runtomkring utpekade värdefulla miljöer ska skötas för att biologiska mångfalden ska bevaras.</p>	<p>Länsstyrelsen</p>
10	<p>Kommunikation om minskat näringsläckage och markpackning av åkermark</p> <p>Länsstyrelsen genomför åtgärden genom att upphandla konsulter inom Greppa Näringen i syfte att ytterligare öka kunskapen hos jordbrukare, så att de använder bra bruksmetoder och gödslar optimalt.</p>	<p>Länsstyrelsen Greppa näringen Kommuner LRF</p>

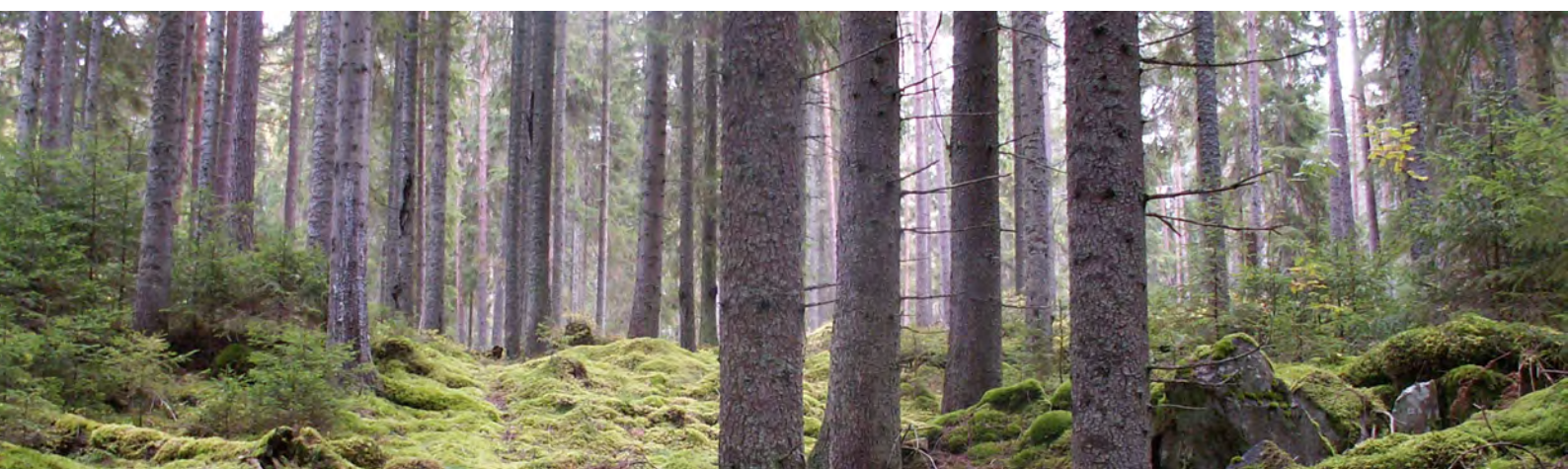


11	Information till entreprenörer i odlingslandskapet Om det ges möjlighet i det nya landsbygdsprogrammet ge stöd till utbildning av entreprenörer. Många bor på landsbygden utan att vara lantbrukare. Det behövs entreprenörer som kan göra landskapsinsatser, och då är det viktigt att dessa har rätt kunskap för ökad natur- och kulturhänsyn.	Länsstyrelsen
12	Miljöersättningar och stöd inom Landsbygdsprogrammet Ta in ansökningar, handlägga, kontrollera, och betala ut ersättningar och stöd till lantbrukare så att de får ersättning för det arbete och satsningar de gör för betesmarker och slätterängar.	Länsstyrelsen
13	Riktad rådgivning till markägare med värdefulla marker Riktad rådgivning till markägare inom värdetrakter, dvs. med särskilt värdefulla marker. Arbetet med bevarande och skydd av biologisk mångfald måste ses ur ett landskapsperspektiv, vilket innebär att de befintliga skyddsområdena naturreservat, naturvårdsavtal, biotopskydd med flera måste kompletteras med riktad rådgivning till markägare för att förstärka de biologiska kvaliteterna.	Länsstyrelsen Naturskyddsföreningen
14	Skapa samverkansgrupp på chefsnivå för landsbygdsfrågor och odlingslandskapet Öka samordningen mellan i första hand Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen, och vid behov med andra myndigheter och organisationer.	Länsstyrelsen LRF Naturskyddsföreningen Kommuner
15	Förenkla informationen om natur- och kulturvärden till fastighetsägare Förenkla informationen till fastighetsägare om vilka natur- och kulturmiljövärden som finns på fastigheten, hur dessa kan skötas och vilka stöd som finns att söka. Koppling till pågående förstudie Fastighetsspecifik information.	Länsstyrelsen
16	Öka kunskapen om gamla/grova träd Åtgärden innebär att sprida information om Länsstyrelsens inventering till berörda och informera hur dessa träd och naturvärden kopplade till dessa ska skötas för att bevaras och utvecklas.	Länsstyrelsen Skogsstyrelsen Naturskyddsföreningen
Skogen		
17	Ökad askåterföring Värmeverk som baseras på rena skogsbränslen ska undvika att deponera askan som istället ska återföras till skogsmark, särskilt i försurningskänsliga områden.	Biobränsleeldade fjärrvärmeverk Skogsbolag Skogsstyrelsen
18	Krav på utbildning i natur- och kulturmiljövård Utbildning av entreprenörer inom skogsbruket för ökad natur- och kulturmiljöhänsyn, motsvarande SYN-kursen Natur- och kulturmiljövård.	Skogsbrukets aktörer
19	Rådgivning/information till skogliga tjänstemän och skogsägare om skötselåtgärder i skogen Rådgivning/information till skogliga tjänstemän och skogsägare för att öka omfattning av skötselåtgärder för natur/kulturvärden.	Skogsstyrelsen

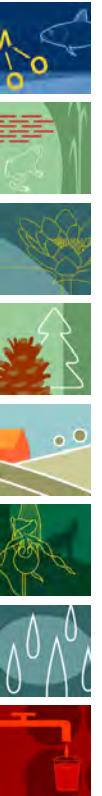




20	<p>Ökad hänsyn till natur-, kultur- och rekreationsvärden i skogsbruket</p> <p>Genom att skogssektorn tillämpar målbilder som tagits fram i projektet Dialog om miljöhänsyn, som en konkretisering av Skogsvårdslagen 30 §, kommer miljöhänsynen i skogen att öka.</p>	Skogsbrukets aktörer
21	<p>Öka arealen certifierad skogsmark</p> <p>Skogscertifiering är ett frivilligt åtagande för uthålligt skogsbruk. Det finns två olika certifieringsstandarder: FSC-standard eller PEFC-standard.</p>	Kommuner Skogsägare Skogsbolag
22	<p>Minska körskador inom skogsbruket</p> <p>Markskador till följd av maskinell avverkning är ett problem på vissa delar av skogsmarken. Körskador kan ha stora negativ miljöpåverkan, t.ex. påverkas vattenkvaliteten i vattendrag och sjöar. Genom att tillämpa och ställa krav på att entreprenörer ska tillämpa skogsindustrins branschgemensamma miljöpolicy om körskador på skogsmark, kan körskadorna minimeras.</p>	Kommuner Skogsägare Skogliga entreprenörer
23	<p>Informationsinsatser om skogens värden</p> <p>Informationsspridning genom t.ex. sammanställd information, naturguidningar, föredrag och medverkan vid olika arrangemang. Få med kommunerna och implementera kunskapsöverföring om de skogliga värdena i respektive kommun, t.ex. för att främja tätortsnära skogar och skolskogar.</p>	Skogsstyrelsen Länsstyrelsen Kommuner Naturskyddsföreningen Andra intresseorganisationer
24	<p>Skapa gröna bårder för ökad biologisk mångfald längs vägar och vattendrag</p> <p>Ingen gran utmed vägar och vattendrag. Genom att tillskapa löv-ridåer längs mindre och medelstora vägar och vattendrag, skapas vandringskorridorer för insekter och andra djur m.m.</p>	Markägare Skogsbrukets aktörer Kommuner Skogsstyrelsen
25	<p>Bilda fler kommunala naturreservat</p> <p>Tillskapa fler kommunala skogsreservat. Länsstyrelsen har en vägledande roll i arbetet.</p>	Kommuner Länsstyrelsen
26	<p>Ökat fokus på landskapsperspektivet vid områdesskydd av skog</p> <p>Ger större artmångfald. Bevarandeinsatser i ett landskapsperspektiv är viktigt för en framgångsrik och kostnadseffektiv naturvård.</p>	Skogsstyrelsen Länsstyrelsen



27	<p>Skapa arbetsgrupp inom skogliga distriktsrådet</p> <p>Tillsätta arbetsgrupper med fokusområden (t.ex. körskador, naturvård) som komplettering till distriktsrådet för att kunna få en effektivare rådgivning. Arbetsgrupper kan förslagsvis bestå av markägare, LRF, Södra, olika föreningar, kommuner med flera.</p>	Skogsstyrelsen
Sjöar och vattendrag		
28	<p>Begränsa främmande arters utspridning</p> <p>Bevakning och informationskampanjer mot främmande arter. Kunskap kan stoppa spridningen av främmande arter.</p>	Länsstyrelsen Kommuner
29	<p>Fria vandringvägar för fisk</p> <p>Åtgärda vandringshinder där detta krävs och gör omlöp vid stora vattenkraftverk.</p>	Länsstyrelsen Ägare av dammar och vatten- anläggningar Kommuner Fiskevårdsområde Vattenråd
30	<p>Kantzoner bevaras eller återställs längs vattendrag och sjöar</p> <p>Funktionella kantzoner bevaras och återställs i anslutning till sjöar och vattendrag i odlingslandskapet. Avverkning av träd i kantzoner utmed sjöar och vattendrag minimeras för att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.</p>	Markägare Länsstyrelsen Kommuner LRF Vattenråd
31	<p>Fortsatt inventering och åtgärd av otillräckligt renat avloppsvatten</p> <p>Inventera och i de fall det behövs vidta åtgärder för samtliga enskilda avlopp i länet som påverkar vatten som inte når god status vad gäller övergödning.</p> <p><i>Koppling till åtgärd nr 33 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.</i></p>	Kommuner Länsstyrelsen
32	<p>Ökad hänsyn till vattenanknutna kulturmiljöer</p> <p>Kulturmiljöer i anslutning till sjöar och vattendrag dokumenteras och bevaras. Kulturmiljövärden beaktas vid miljöåtgärder i dessa miljöer.</p> <p><i>Koppling till åtgärd nr 20 i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.</i></p>	Länsstyrelsen
33	<p>Säkra utterpassager</p> <p>Identifiera de vägövergångar som är i behov av åtgärder för att förbättra möjligheterna för utter att passera på ett säkert sätt samt åtgärda dessa.</p>	Trafikverket Länsstyrelsen



TEMA: Klimat och energi



De miljömål som främst berörs inom detta tema är: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, God bebyggd miljö, men åtgärderna här ger även effekter på Bara naturlig försurning och Giftfri miljö.



Det finns ingen patentlösning, ingen enskild åtgärd som klarar av att ensam lösa alla utmaningar inom klimat- och energiområdet. Alla åtgärder behövs, men behovet hos olika aktörer varierar. En åtgärd som är optimal för en åtgärd kan vara ineffektiv hos en annan. Länsstyrelsen kan därför inte prioritera vad andra aktörer ska göra.



Länsstyrelsen kan dock peka ut vissa strategiskt viktiga fokusområden, som är grundläggande för allt klimatarbete, och sammanställa åtgärder som har stor klimatnytta för att underlätta för andra aktörer att vidta åtgärder.



Strategiska fokusområden

Alla aktörer kan med hjälp nedanstående strategiska fokusområden analysera vilka beröringspunkter som verksamheten har och på så vis avgöra var den största potentialen finns hos respektive aktör.

- Energieffektivisering
- Energiproduktion
- Transporter

Strategiska åtgärder

Inom detta insatsområde återfinns de åtgärder som har en övergripande karaktär, det kan vara åtgärder som innehåller flera olika typer av åtgärder och som därför inte låter sig inordnas under övriga insatsområden.

De åtgärder som är aktuella är bl.a. åtgärder som Klimatkommission Kronoberg, nätverk för företag och andra branscher som baserar på att sprida erfarenheter och goda exempel. Här finns också kompetensbaserade åtgärder inom olika branscher, t.ex. lärare, kökspersonal, lantbrukare, de som söker bygglov och företag. En strategiskt viktig åtgärd är att stödja utvecklingen av innovationer inom clean-tech-området.

Grön upphandling

Inom detta insatsområde handlar åtgärderna bl.a. om att göra insatser inom specifika upphandlingsområden, t.ex. inköp av fordon, energi och andra varor och inte minst att övergå från att köpa in varor till att köpa in tjänster. Innovations- och funktionsupphandlingar har en mycket viktig roll att fylla i detta. Att vässa kunskaperna hos såväl politiker och tjänstemän inom upphandlingsområdet är en strategiskt viktig åtgärd.

Ökad energieffektivisering

Detta insatsområde omfattar egentligen inte endast åtgärder inom uppvärmning och elanvändning, utan även åtgärder inom transportområdet, då även förflyttningar innebär energianvändning. För att inte krångla till indelningen av åtgärderna, återfinns de åtgärder som både omfattar energieffektivisering och transporter under avsnittet Hållbara transporter. Viktiga åtgärder inom detta insatsområde är bl.a. ökad användningen av restvärme, energieffektivisera befintliga byggnader, bygga nya byggnader med passiv- och plusenergiteknik samt energieffektivisering inom kommunal teknisk verksamhet.

Mer förnybar energi

För att bryta vårt beroende av fossila bränslen finns det bara en riktigt kraftfull lösning. Det är att gå över till att producera mer förnybar energi och mindre från fossila källor. Inom uppvärmningssektorn är det precis det vi har gjort, genom åtgärder inom fjärr- och närvärme.

De åtgärder som ligger i fokus inom detta insatsområde är därför alla av karaktären att de fokuserar på ökad framställning av förnybar energi i länet, det kan bl.a. röra sig om att börja producera nya typer av fordonsbränslen, producera mer biogas för både fordonsbränsle och till el- och värmeproduktion. Detta innebär också att åtgärder behöver genomföras så att vi har en infrastruktur som stöder ökad användning av biobränslen inom transportområdet. Åtgärder som ökar användningen av andra förnybara energikällor som sol- och vindkraft är också strategiskt viktiga.

Hållbara transporter

Ett av de områden som står för en stor del av våra klimatpåverkande utsläpp är vårt behov av att transportera oss själva och gods av olika slag. Här ryms därför åtgärder som t.ex. effektivare godstransporter genom bl.a. samordnad varudistribution och ökade järnvägstransporter, klimatkompenserade tjänsteresor, åtgärder som ökar cykling i och mellan tätorter och Sparsam körning (Eco Driving).

I tabellen som följer redovisas åtgärder som aktörer kan genomföra under åren 2014-2020 för att nå miljö kvalitetsmålen.





Tabell 3. Åtgärder inom tema Klimat och Energi

Nr	Åtgärd (rubrik och beskrivning)	Förslag på aktör (huvudaktör)
Strategiska åtgärder		
1	Regional klimatkommission Klimatkommissionens roll och funktion som katalysator för regionens klimatarbete utvecklas och fördjupas.	Region Kronoberg Energikontor Sydost Länsstyrelsen Privata och offentliga organisationer
2	Regionalt mobilitetskontor Ett regionalt mobilitetskontor skapas, i likhet med det som funnits tidigare inom Energikontor Sydost. Syftet är att främja mobilitetsinsatser inom transportområdet, främst beteendeförändringar.	Energikontor Sydost Länsstyrelsen Region Kronoberg
3	Klimatinriktad samverkan forskning och näringsliv Ett speciellt fokus på att främja utvecklingen av nya klimatsmarta produkter behöver främjas. Samverkan mellan näringsliv och forskning vid Linnéuniversitetet, t.ex. inom området av förbränningssystem för biobränslen inom tillverkningsindustrin.	Linnéuniversitetet Näringslivsorganisationer, företag, Energikontor Sydost Bioenergigruppen Sustainable Småland
4	Klimatsmarta innovationer – cleantech För att lösa de utmaningar som den ökande växthuseffekten medför, behövs en kraftfull teknikutveckling av både produkter och tjänster. För att åstadkomma detta behövs en samhällsstruktur som stödjer innovationer, där universitet, företag, andra organisationer och offentlig sektor samverkar. Behoven av erfarenhetsspridning av goda exempel är stora. Ett område som har stor potential är upphandlingsområdet, där innovationsupphandlingar är ett strategiskt verktyg.	Linnéuniversitetet Region Kronoberg Sustainable Småland Företag Offentlig sektor
5	Klimatnätverk för företag och branscher En enkätundersökning som Länsstyrelsen genomfört under våren 2013 har visat att det finns ett stort intresse hos företagen i länet att dels arbeta mer med åtgärder för energieffektivisering m.m., dels att samarbeta i någon form av nätverk, till exempel branschvis. I länet finns flera initiativ som skulle kunna fylla detta behov, t.ex. Sustainable Småland.	Smart housing Region Kronoberg Goda hus Miljösmarta hus Sustainable Småland Länsstyrelsen Energikontor Sydost Näringslivets branschorganisationer Företag
6	Stimulera företagarnätverk för klimatrelaterad tillväxt Skapa klusterbildningar, eller inom befintliga nätverk stimulera till att mobilisera krafter för att kunna erbjuda paketlösningar inom förnybar energi (t.ex. utbyggnad av vindkraft, solkraft, fjärrvärme).	Kommuner Länsstyrelsen Energikontor Sydost Sustainable Småland
7	Planeringsunderlag för klimat- och energiområdet I dagsläget finns det inget komplett planeringsunderlag tillgängligt för att stödja samhällsplaneringen inom klimat- och energiområdet. En bristanalys behöver genomföras och planeringsunderlagen kompletteras.	Länsstyrelsen Kommuner Region Kronoberg Energikontor Sydost

8	Ökat fokus på klimat- och energiaspekter i fysisk planering De klimat- och energiaspekter som fysisk planering ger upphov till, beskrivs i högre utsträckning i underlag och förundersökningar samt lyfts tidigare i planeringsprocessen. Det är även viktigt, att från början av planeringsprocesserna ta med behovet av transportsnål samhällsplanering.	Kommuner Länsstyrelsen Region Kronoberg
9	Utveckla hållbart bostadsbyggande i trä Att satsa på trä i byggnader är klimatsmart, då träbyggnader även fungerar som en koldioxidfälla. Ökat träbyggande kan t.ex. ge minskade koldioxidutsläpp med upp till 50 ton per bostad.	Smart Housing
10	Kommunala klimatstrategier utvecklas Respektive kommun tar fram en klimatstrategi för kommunens geografiska område, innehållande strategiska bedömningar över vilka åtgärder som behöver vidtas av alla aktörer inom kommunen. Ett lämpligt tillvägagångssätt är att teckna Borgmästaravtal, där klimatavtal ingår.	Kommuner Länsstyrelsen
11	Klimatsmart landsbygdsprogram Landsbygdsprogrammet prioriterar i högre grad på åtgärder inom klimat- och energiområdet, i syfte att ge minskad klimatpåverkan inom jordbruket.	Länsstyrelsen LRF
12	Effektiviserad lustgasanvändning Det finns anläggningar som kan omvandla insamlad lustgas till syrgas och kvävgas. Lustgas har en kraftfull påverkan på klimatet, 1 kg lustgas motsvarar 310 kg koldioxid.	Landstinget
13	Utbildnings- och informationsinsatser till länets medborgare Det är av yttersta vikt att fler informationsinsatser genomförs. Dessa kan initieras av olika aktörer i syfte att höja medvetenheten och medföra beteendeförändringar inom klimat- och energiområdet. Målgrupp: allmänhet och näringsliv.	Lokala och regionala myndigheter
14	Utbildnings- och informationsinsatser till politiker För att fatta rätt beslut krävs kunskap och förståelse för vilka utmaningar vi står inför och vilka möjligheter som finns att påverka. Denna insats kan genomföras av flera olika aktörer, beroende på insatsområde.	Region Kronoberg Länsstyrelsen Energikontor Sydost
15	Kunskap om klimat, energi och hållbar utveckling i skolans undervisning "Lärande för hållbar utveckling" En av de viktigaste målgrupperna för informationsinsatser är barn och ungdomar. Inte minst genom den påverkan de kan ha på sina föräldrar, men även den betydelse de har i ett generationsperspektiv. Skolan är här den självklara aktören, med lärarna behöver stöd för att kunna integrera klimat- och energiaspekter i undervisningen. KNUT-projektet är ett bra exempel på hur stöd kan ges.	Kommunala och privata skolor Energikontor Sydost Lokala och regionala myndigheter Övriga organisationer
16	Skapa ett regionalt resurscentrum som stöd för skolledare och pedagoger Studier visar att pedagoger behöver stöd för att kunna integrera – och förändra innehållet gällande klimat-, energi och hållbarhetsfrågorna i undervisningen, så att den blir relevant för eleverna. Energikontor Sydost har via sina skolutvecklingsprojekt bra verktyg och nätverk för att stödja skolorna i det arbetet.	Energikontor Sydost i samverkan med regionala aktörer.





17	Energi- och klimatrådgivning till allmänhet och företag Den kommunala energin/klimatrådgivningen är ett viktigt instrument för att nå fram med information till allmänhet och näringsliv.	Kommuner Energikontor Sydost
18	Energi- och klimatinriktad tillsyn och rådgivning En särskild satsning görs på att informera och ställa krav på klimatsmart energianvändning inom de verksamheter som Länsstyrelsen och kommunerna utövar tillsyn över.	Länsstyrelsen Miljösamverkan Kronoberg-Blekinge Kommuner Näringsliv
19	Kompetensutveckling av butikspersonal Utbildning och inspiration för butikspersonal om dels matens miljö- och klimatpåverkan, dels placering av produkter och information för att underlätta för kunden att göra miljösamma val.	Branschorganisationer, butikskedjor och butiker
Grön upphandling		
20	Kompetensutveckling för klimatsmart upphandling Kompetensutvecklande insatser är en strategiskt viktig åtgärd, eftersom den har så hög potential att anpassa inköpen så att miljöanpassad energi och klimatsmarta och energieffektiva produkter samt tjänster köps in i högre utsträckning. Dessa kan med fördel utformas som ett case, t.ex. exempel att en korrekt utförd entreprenadupphandling redovisas. Målgrupp är både politiker och tjänstemän inom kommunala och regionala offentliga organisationer.	Offentliga aktörer Länsstyrelsen Energikontor Sydost
21	Ökad samverkan upphandlare/näringsliv Denna åtgärd fokuserar behovet av ökad förståelse för både kundens och leverantörernas roller och behov. Kan ske i form av nätverk, rundabords-samtal inom olika branscher.	Kommuner och leverantörer av varor och tjänster Näringslivet Länsstyrelsen Energikontor Sydost
22	Systematiskt upphandlingsarbete Upphandling är ett strategiskt viktigt åtgärdsområde pga. av dess potential i en rad olika inköpsområden. Det räcker dock inte att bara fokusera själva upphandlingarna. Det behövs ett systematiskt arbete som inkluderar elektroniska beställningssystem, årliga konkurrensutsättningar och gemensamma upphandlingar mellan flera kommuner. Andra framgångsfaktorer som måste tas med är att bryta ned större upphandlingar i mindre volymer, utföra livscykelanalyser samt ge stöd till lokala leverantörer och samordnad varudistribution. Ett strategiskt viktigt verktyg är uppföljning. Det behövs mer resurser till uppföljning än vad som finns idag.	Offentliga och privata aktörer Energikontor Sydost Länsstyrelsen
23	Inköp av el från förnyelsebara energikällor Att öka efterfrågan på miljömärkt el är en effektiv åtgärd för att öka framställningen av el från förnyelsebara källor.	Offentliga och privata aktörer Energi- och klimatrådgivare
24	Inköp/leasing/hyra av energieffektiva fordon I de fall förnyelsebara bränslen inte är ett lämpligt alternativ, fokuseras inköpen på bränslesnåla fordon. Även vid inköp av fordon med förnyelsebara bränslen, ska energieffektivitet prioriteras vid val mellan i övrigt jämförbara fordon.	Alla samhällsaktörer Länsstyrelsen

25	<p>Inköp av förnyelsebart drivna fordon</p> <p>Den viktigaste åtgärden i ett längre perspektiv är att gå från fossila till förnyelsebara bränslen. Alla aktörer behöver därför köpa fordon som drivs av förnyelsebara bränslen, t.ex. biogas, etanol osv.</p>	Offentliga och privata aktörer
26	<p>Inköp av vegetariska produkter</p> <p>Det effektivaste sättet att minska klimatpåverkan från livsmedelssektorn, är att öka konsumtionen av vegetariska livsmedel. Minskad köttkonsumtion innebär inte konsumtionen av kött ska upphöra, utan att vi ska välja köttets ursprung med större omsorg. Det skulle gynna miljömålen, om konsumtionen av kött i högre grad kom från ekologisk produktion eller naturbete i Sverige.</p>	Offentliga och privata aktörer
27	<p>Transportminimerade livsmedelsinköp</p> <p>Att öka inköpen av närproducerade varor är tyvärr inte en patentrösning för minskad klimatpåverkan. I kombination med andra åtgärder som bidrar till att minska utsläppen från inköp av livsmedel, t.ex. att välja säsonganpassade inköp och välja bort halv- och helfabrikat, kan det ge goda resultat. Då någon allmän eller gemensam definition för hur långa transporter som avgränsar begreppet närproducerat inte finns ännu, behöver varje organisation utveckla en egen definition.</p>	Offentliga och privata aktörer
28	<p>Funktions- och innovationsupphandlingar-cleantech</p> <p>Ett strategiskt viktigt sätt att effektivisera energianvändning och förändra de konsumtionsmönster som ger upphov till klimatpåverkan är att ersätta produkter med tjänster och utveckla nya produkter med bättre miljöprestanda. Dessa upphandlingar kan med fördel föregås av en RFI = request for information. Detta ger möjlighet att samla in information inför framtagningen av ett förfrågningsunderlag.</p>	<p>Kommuner och deras upphandlingsenheter</p> <p>Länsstyrelsen Region Kronoberg Energikontor Sydost Sustainable Småland Trafikverket</p>
29	<p>Kompetensutveckling och stöd till restauranger</p> <p>Syftet är att få mer ekologiska och närproducerade livsmedel i restauranger. En naturlig fortsättning på den satsning som gjorts inom offentlig sektor. Ett exempel på initiativ inom detta är Ekoligan, av Miljöresurs Linné.</p>	<p>Restauranger Miljöresurs Linné</p>





Ökad energieffektivisering		
30	<p>Nybyggnation inriktas på passiv- och plusenergi-hus</p> <p>En viktig aspekt när det gäller byggnader är dess långa livslängd. Detta gör att det är extra viktigt att byggnaderna har så låg energianvändning som möjligt från början. Det är dessutom mer kostnadseffektivt att utforma byggnaderna från början, än att anpassa dem i efterhand. Det är därför viktigt att hustillverkare utvecklar fler hustyper inom kategorierna passiv- och Plusenergi-hus eller motsvarande nivå. Det finns behov att bygga inspirations- och demonstrationshus på flera orter. Det behövs en informationskampanj, t.ex. till besökare av kommunala hemsidor om bygglov.</p>	<p>Kommuner</p> <p>Goda hus</p> <p>Energikontor Sydost</p> <p>Byggföretag</p>
31	<p>Befintliga byggnader energieffektiviseras</p> <p>Stora delar av den byggnation vi har i dag har stora brister när det gäller isolering, effektiv ventilation osv. Här finns förluster som genom kostnadseffektiva åtgärder kan spara kostnader för flera samhällsaktörer. Genom att beräkna LCA (Life cycle Analys) fås bättre underlag inför investeringsbeslut.</p>	<p>Förvaltare av byggnader</p> <p>Energikontor Sydost</p> <p>Goda hus</p> <p>Kommuner</p> <p>Branschorganisationer inom byggbranschen</p>
32	<p>Minska elanvändningen i byggnader</p> <p>Att använda direktverkande el för att värma upp byggnader har minskat kraftigt och nu är det verkligen dags att göra detta till en parentes i historien. Värmepumpar kan vara en lämplig lösning, men endast då biobränsle inte är ett alternativ och då enbart vid inköp av miljömärkt el.</p>	<p>Förvaltare av byggnader, såväl offentliga som privata</p> <p>Branschorganisationer inom byggbranschen</p> <p>Energikontor Sydost</p>
33	<p>El-effektivisera inom industri och kommunal teknisk verksamhet</p> <p>Det finns en stor potential att effektivisera elanvändningen inom både industrin och kommunal teknisk verksamhet, inom t.ex. ventilation, belysning och tryckluftssystem. Här behövs nätverk mellan industri och kommunal teknisk verksamhet, så att erfarenheter kan utbytas. Genom att beräkna LCA (Life Cycle Analys) fås bättre underlag inför investeringsbeslut.</p>	<p>Företag och kommunala tekniska förvaltningar</p> <p>Energikontor Sydost</p>



34	<p>Inför individuell mätning/debitering av el- och varmvattenanvändning</p> <p>Goda resultat från att införa individuell debitering av el- och varmvattenanvändning i flerbostadshus har visat att det uppstår stora förluster när el och varmvatten ingår i månadshyran. Det är därför viktigt att installera detta vid nybyggnation och eftermontera vid renovering. Det är också viktigt att inkludera de som bor i byggnaderna, genom t.ex. användning av IT-system som ger direkt återkoppling till de boende. Denna åtgärd avser inte mätning av värme, då detta är förenat med stora svårigheter.</p>	<p>Förvaltare av byggnader, såväl offentliga som privata Branschorganisationer inom byggbranschen.</p>
35	<p>Öka användningen av restvärme</p> <p>Det finns gott om restvärme som i dagsläget går till spillo inom industrier av olika slag. Utmaningen är att tillgodogöra den på lämpligt sätt. Ett utmärkt exempel är Stena Aluminium AB i Älmhult som för in restvärme i fjärrvärmenätet. Ett annat sätt är att spillvärme skulle kunna användas för att värma växthus, så att vi skulle kunna odla grönsaker under en större del av året än idag. Lite eller ingen extra energi skulle gå åt, att jämföra med importerade grönsaker som ofta odlas och transporteras med hjälp av fossila bränslen.</p>	<p>Tillverkningsindustri Kommuner Miljöresurs Linné Energikontor Sydost</p>
36	<p>Energi- och klimatrådgivning vid bygglov</p> <p>Klimat- och energirådgivning erbjuds inför och under bygglovsprocessen, för att uppnå bästa möjliga energibesparingar och uppvärmningstyp för respektive lokalisering.</p>	<p>Kommuner Energikontor Sydost</p>
37	<p>Klimatsmarta brukningsmetoder inom lantbruket</p> <p>Informationsinsatser om vilka brukningsmetoder som ger minst klimatpåverkan inom jordbruket.</p>	<p>Länsstyrelsen Kommuner LRF</p>
38	<p>Öka incitamenten för energibesparing</p> <p>Att minska sin energianvändning kan kännas onödigt när energikostnaderna upplevs låga. För att skapa större incitament för energibesparing behöver taxorna för elanvändningen ändras, så att den fasta kostnad sänks eller tas bort och den rörliga kostnaden ökar.</p>	<p>Elbolag</p>
<p>Mer förnybar energi</p>		
39	<p>Ökad användning av fjärrkyla</p> <p>Ett klimatsmart sätt att både minska elanvändningen och att öka produktionen av förnyelsebar energi är att använda sig av fjärrkyla. Systemet liknar fjärrvärme, men skickar ut kallt vatten i ett rör-system istället. Det kalla vattnet används för att kyla kontorslokaler, butiker osv. och ersätter eldrivna kylanläggningar som dessutom använder klimatpåverkande köldmedium som riskerar att läcka ut och påverka vår atmosfär.</p>	<p>Energibolag Kommuner</p>
40	<p>Ökad produktion av vindkraft</p> <p>Vindkraft är en förnyelsebar energikälla, som dock har utmaningen att hitta rätt lokalisering. Kraftverken ska inte upplevas negativa för närboende eller påverka miljön negativt. Rätt placerad har vindkraften dock stora fördelar och är en strategiskt viktig åtgärd för att öka energiproduktionen i regionen. Att erbjuda vindkraftsandelar är ett sätt att öka acceptansen.</p>	<p>Energibolag Kommuner</p>





41	<p>Ökad biogasproduktion</p> <p>Ännu en strategiskt mycket viktig åtgärd är att få till stånd en ökad biogasproduktion i regionen, både från jordbruket och från kommunalt avfall. Biogas är dessutom det klart bästa bränslet, det ger minst hälso- och klimateffekter av dagens fordonsbränslen. Avsättningen av gasen kan ske genom biogasdrivna fordon, även tåg. Biogas kan även ersätta gasol inom tillverkningsindustrin. Kommunerna har en nyckelrol för att insamling av matavfall skall komma igång och verksamheter startar så att det kan användas som substrat för biogasproduktion. Länsstyrelse och regionförbund kan bidra genom att driva på, samordna m.m.</p>	<p>Jordbrukare Biogas Sydost</p> <p>Kommuner, näringsliv och övriga offentliga organisationer har en mycket viktig roll i att inköpa fordon med gasdrift</p>
42	<p>Fler biogasanläggningar för elproduktion</p> <p>Mindre biogasanläggningar kan med fördel förläggas i anslutning till jordbruk, gärna i kombination med anläggningar som har ett uppvärmningsbehov t.ex. växthus eller djurstallar. Detta ger också möjlighet till att leverera el till elnätet, vilket ger ökade inkomster på landsbygden.</p>	<p>Jordbrukare</p> <p>Branschorganisationer inom jordbrukssektorn</p>
43	<p>Produktion av förnyelsebart fordonsbränsle</p> <p>Tillgången på förnybara fordonsbränslen räcker inte för att ersätta de fossila bränslen vi använder idag. Samtidigt finns ingen annan lösning, vi måste få tillgång till mer förnybara bränslen. Det behövs därför andra mer effektiva framställningsmetoder av fordonsbränslen. Det är alltså av yttersta vikt att produktion av nästa generations förnyelsebara drivmedel påbörjas i regionen.</p>	<p>Linnéuniversitetet Företag</p> <p>Offentliga aktörer på främst regional nivå</p>
44	<p>Ökad produktion av kraftvärme</p> <p>Kraftvärme är ett mycket effektivt och hållbart sätt att framställa elenergi. Det finns en potential att utvinna i rökgaserna vid mindre fjärrvärmeverk. Det kan bli ett viktigt bidrag till att göra regionen självförsörjande på förnyelseber energi.</p>	<p>Energibolag</p> <p>Energikontor Sydost</p>
45	<p>Fortsatt konvertera uppvärmningssystem</p> <p>Det finns fortfarande en del byggnader som värms upp med olja. Dessa behöver konverteras till biobaserade energikällor.</p>	<p>Ägare och förvaltare av byggnader</p> <p>Branschorganisationer inom bostadssektorn</p>
46	<p>Bygg ut närvärme i fler orter</p> <p>Fjärr- och närvärme är väl utbyggd i regionen, det finns dock några fler orter där närvärme skulle kunna vara ett hållbart alternativ.</p>	<p>Energibolag</p> <p>Energikontor Sydost</p>
47	<p>Ökad användning av solvärme</p> <p>Installation av solfångare kan vara ett bra alternativ för campinganläggningar, sommarstugor, föreningar eller andra verksamheter som har störst varmvattenbehov under sommarhalvåret. Även privatpersoner kan vidta åtgärden, t.ex. vid utbyte av varmvattenberedare. För att få en så bra analys som möjligt vid beräkning av investeringskostnader, bör LCA (Life cycle analys) och Belok totalverktyg tillämpas.</p>	<p>Kommuner, näringsliv</p> <p>Energikontor Sydost Energi- och klimatrådgivare</p>

48	<p>Ökad användning av solceller</p> <p>Installation av solcellspaneler har en potential som ökar i samma takt som priserna på solceller sjunker. Både företag, kommuner och privatpersoner har i allt ökande takt börjat installera solcellspaneler och kan på så vis minska sina kostnader för elanvändningen. Skulle nettodebitering införas, som i andra länder, kommer det att ske en dramatisk ökning av denna åtgärd. För att få en så bra analys som möjligt vid beräkning av investeringskostnader, bör LCA (Life cycle analys) och Belok totalverktyg tillämpas.</p>	<p>Kommuner Företag Länsstyrelsen Energikontor Sydost</p>
49	<p>Effektiviserad vattenkraft</p> <p>Energiproduktion från vattenkraft har en viktig roll i ett hållbart energisystem. Det är dock av yttersta vikt att en avvägning görs, så att vattenberoende djur och växter inte missgynnas av denna energiframställning. En viss potential finns dock att öka produktionen i befintliga kraftverk, genom utbyte av utrustning.</p>	<p>Energibolag Länsstyrelsen Energikontor Sydost</p>
Hållbara transporter		
50	<p>Avgiftsbelagda parkeringsplatser</p> <p>En transportökande faktor är avgiftsfria parkeringsplatser. Dessa förekommer t.ex. i form av parkeringsplatser som upplåts av företag och andra organisationer för sina anställda och i form av fri parkering i anslutning till t.ex. externa handelscentra. Kostnaden för markanvändningen döljs på detta sätt för anställda och kunder, och inkluderas t.ex. i priset vid försäljning. Om kostnaden istället tydliggörs i form av en parkeringsavgift, kan en rättvisare jämförelse göras med t.ex. kollektivtrafiklösningar.</p>	<p>Privata och offentliga organisationer som upplåter gratis parkeringsplatser åt anställda eller kunder Kommuner</p>
51	<p>Klimatkompensering för klimatpåverkan vid tjänstresor</p> <p>En lämplig åtgärd för många organisationer är att införa en klimatkompensering av de transporter inom organisationer som ger klimatpåverkande utsläpp. Kompensationen kan t.ex. ske genom att organisationen köper utsläppsätter som sedan inte används, betalar en viss summa per utsläpp av koldioxid till en egen miljöfond som sedan används till egna projekt eller använder de medel som betalats in till att finansiera t.ex. FN-godkända klimatprojekt.</p>	<p>Organisationer med transportbehov Organisationer som erbjuder klimatkompensering</p>
52	<p>Förbättrad infrastruktur för förnybara bränslen och el-laddning</p> <p>Introduktionen av nya förnybara fordonsbränslen kan komma att ställa krav på nya distributionssystem för t.ex. gasformiga bränslen och snabbladdare för elfordon. I vår region ställer detta särskilda krav i glesbygd och mindre tätorter. Speciella finansieringsinsatser kan därför bli nödvändiga för att genomföra denna helt nödvändiga åtgärd. Ett utmärkt initiativ i form av projektet Greencharge har startats upp. Det finns utrymme för fler aktörer att ansluta sig till projektet och även att vidta åtgärder självständigt. Det är dock av yttersta vikt att laddstolparna har samma utförande.</p>	<p>Såväl privata som offentliga aktörer på regional och lokal nivå Energikontor Sydost Miljöfordon Syd</p>

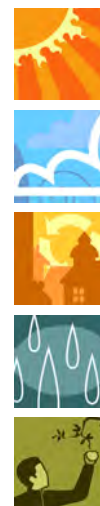




53	<p>Ge cykling större tyngd i samhällsplaneringen</p> <p>Cykling spelar i dagsläget andrapiolen inom trafikarbetet. Detta gäller såväl planering, underhåll som status. Cykelinfrastrukturen behöver därför prioriteras högre inom samhällsplaneringen och ges en bättre möjlighet att konkurrera med biltrafiken i tätorternas trafikmiljöer. Större hänsyn behöver också tas för cyklisterna vid underhåll av väginfrastrukturen. Cykelinfrastrukturen behöver också byggas ut mellan tätorter. Kommunala cykelplaner är ett bra verktyg för detta. Stöld- och väderskyddade parkeringsplatser för cyklar är en viktig åtgärd.</p>	<p>Kommuner Region Kronoberg Trafikverket</p>
54	<p>Kampanjer för ökad cykling m.m.</p> <p>Undersökningar visar att en alldeles för stor andel av de korta transporterna, under 5 km, sker med bil. Att fler personer löser sina transportbehov genom att cykla ger inte bara mindre klimatpåverkan och trängsel. Det ger också stora hälsovinster genom att sjukfrånvaron minskar. Flera studier visar att åtgärder i form av kampanjer, t.ex. Sydost Trampar, är bra exempel på kostnadseffektiva åtgärder för företag och andra typer av organisationer.</p>	<p>Kommuner Region Kronoberg Energikontor Sydost</p>
55	<p>Vandrande bussar</p> <p>Organisera gemensamma promenader för skol- och förskolebarn till sina skolor och förskolor. De som bor i kvarteren på rimligt avstånd får möjlighet att låta barnen följa med i en sådan ”karavan” och på så sätt minskar bilskjutsandet och trafiksäkerheten runt skolorna ökar. Huvudaktör föreslås vara kommuner.</p>	<p>Kommuner</p>
56	<p>Ge kollektivtrafikresor ökad attraktivitet</p> <p>Det finns fler skäl till att överföra enskilda transporter till kollektiva trafikslag än bara klimat- och energiaspekter, t.ex. trängsel- och bullerproblematik. Den strategiska inriktningen behöver ligga på att göra kollektivtrafiken så attraktiv som möjligt, bl.a. genom låga biljettpriser och internetuppkoppling, även i bussar. Erbjudna lånecyklar till resenärer som behöver tas sig från stationen till arbetsplatsen, ökar också attraktiviteten. Det finns också åtgärder som till viss del redan används, men som kan förstärkas, t.ex. anropsstyrd kollektivtrafik. Åtgärder som separata bussfiler, för ökad framkomlighet och punktlighet för kollektivtrafiken, är en mycket lämplig åtgärd i större tätorter.</p>	<p>Region Kronoberg Kommuner Trafikverket</p>
57	<p>Godstransporter på järnväg</p> <p>Att transportera långväga gods på järnväg istället för på landsväg är en mycket effektiv åtgärd. Det är därför av yttersta vikt att alla aktörer som har transportbehov som passar för järnväg också väljer det. De befintliga kombiterminaler som finns i länet möjliggör detta och bör utnyttjas i ännu större utsträckning. Insatser för ökad kapacitet är en strategiskt viktig åtgärd.</p>	<p>Aktörer med transportbehov Godstransportrådet Småland</p>



58	<p>Förbättrad IT-infrastruktur</p> <p>I ett glest bebyggt län som Kronoberg är IT-lösningar ett viktigt komplement till att behöva transportera sig. En väl utbyggd IT-infrastruktur på landsbygden är därför särskilt viktigt i vår region.</p>	<p>Kommuner</p> <p>Offentliga och privata aktörer</p> <p>Sammanslutningar på landsbygden, t.ex. bygderåd, byföreningar</p>
59	<p>Samordnad varudistribution</p> <p>Ett klimatsmart sätt att effektivisera godstransporter är att en kommun köper upp transporter separat från produkterna. Varorna levereras av ett flertal leverantörer till en gemensam central för t.ex. en eller flera kommuner. Varorna transporteras därefter samordnat i en slinga till alla de platser som de ska till. Vinsterna med detta är färre transporter, säkrare trafikmiljö vid skolor osv. och mindre miljöpåverkan. Näringslivet kan då även använda denna samlingsmöjlighet och öka de positiva effekterna ytterligare.</p>	<p>Kommuner</p> <p>Transportföretag</p>
60	<p>Effektivare godstransporter</p> <p>Klimatpåverkande utsläpp från godstransporter i lastbil ökar. Det är därför viktigt att de sker så effektivt som möjligt. Möjliga åtgärder är t.ex. förbättrad logistik och att vinsten från minskad bränsleförbrukning delas mellan chaufför och företag.</p>	<p>Transportföretag</p> <p>Branschorganisationer inom transportbranschen.</p>
61	<p>Ökad samåkning och klimatsmarta bokningssystem</p> <p>Samåkning har tidigare visat sig vara en svår nöt att knäcka. Försök på senare tid, t.ex. Mobilsamåkning med ursprung i Tolg, har visat på mycket goda resultat. Denna åtgärd behöver spridas till andra delar i regionen. En enkel åtgärd för ökad samåkning är att skicka ut deltagarlistor till seminarier, konferenser, möten som ger deltagarna möjlighet till frivillig samåkning. Flera kommuner och andra aktörer har i dag bokningssystem för tjänstefordon. Dessa system tar dock inte hänsyn till resesträckans längd, om andra ska till samma möte eller plats samtidigt, om det finns en busslinje som passar eller om kanske cykel eller el-cykel är det bästa alternativet.</p>	<p>Kommuner</p> <p>Energikontor Sydost</p> <p>Bygderåd, Byföreningar</p>
62	<p>Etablera bilpooler</p> <p>Bilpooler har potential att kombinera det transportbehov som främst finns i tätorter, med flera andra hållbara transportsätt, däribland cykel och kollektiva färdssätt. Det finns även intressanta koncept, där flera offentliga organisationer går samman i en gemensam bilpool. Dessa organisationer och även företag kan tillgängliggöra dessa bilpooler på kvällar och helger för allmänheten. Underlag för dessa åtgärder borde finnas i flera tätorter i regionen.</p>	<p>Företag</p> <p>Regionala myndigheter</p> <p>Kommuner</p> <p>Hyrbilsföretag</p>





63	<p>Upprätta reseplaner/policy Offentlig verksamhet och företag ser över bilnehav och satsar på miljöanpassade fordon, utnyttjar kollektivtrafik i högre utsträckning, uppmuntrar till cykel i tjänsten m.m. Cero-modellen är ett sätt att kartlägga resor.</p>	<p>Företag Energikontor Sydost</p>
64	<p>Sparsam körning (Eco Driving) En effektivare användning av våra fordon kan minska kostnaderna för flera samhällsaktörer. Utbildningsinsatser inom Sparsam körning (Eco Driving). Omfattar såväl personbilar, kollektivtrafik, godstransporter, trucktransporter och transporter inom lantbruk.</p>	<p>Både offentliga och privata aktörer som använder fordon Trafikskolor</p>
65	<p>Klimatinriktad länstransportplanering Inför framtagning av ny länstransportplan genomförs en djupgående analys länets transportbehov utifrån ett hållbarhetsperspektiv. I syfte att tydligare visa konsekvenser av olika typer av lösningar till regionens transportbehov och vilka åtgärder som i högre grad bidrar till regionens miljömål.</p>	<p>Region Kronoberg Länsstyrelsen Trafikverket</p>
66	<p>Attraktiva kollektivtrafiknoder Hållplatser för kollektivtrafik behöver prioriteras före andra trafikslag som t.ex. bilparkeringar och placeras på så attraktiva platser som möjligt. Det är också viktigt att dessa utformas utifrån ett jämställdhetsperspektiv, speciellt ur perspektivet av utsatta gruppers upplevelse av osäkra miljöer. Aspekter att tänka på är bl.a. belysning och andra trygghetsskapande aspekter.</p>	<p>Region Kronoberg Kommuner Trafikverket</p>
67	<p>Öka antalet kollektivtrafikresenärer Insatser för att öka antal resenärer med kollektivtrafiken är till exempel planering av turlinjer, turtider, priser. Andra insatser är att hålla tidtabellschema året runt, t.ex. se över underhållningsaspekter. Analyser av resande, boende, tillgänglighet till kollektivtrafik används för detta. Ett annat exempel är åtgärder som främjar samåkning från landsbygd.</p>	<p>Region Kronoberg Kommuner Länsstyrelsen</p>





LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN